

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาบทบาทของหนังสือพิมพ์ในการให้การเรียนรู้ทางการเมืองกับประชาชน :
ศึกษากรณีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 13 กันยายน 2535 เป็นการศึกษาวิเคราะห์ถึงบทบาทและการทำหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ในการสร้างการเรียนรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน การศึกษานี้กระทำโดยการวิจัยเอกสารและวิเคราะห์เนื้อหาหนังสือพิมพ์จากตัวแทนของหนังสือพิมพ์ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มหนังสือพิมพ์แนวนิยม (popular newspaper) อันได้แก่ ไทยรัฐ และเดลินิวส์ และกลุ่มหนังสือพิมพ์แนวคุณภาพ (quality newspaper) ได้แก่ มติชน ผู้จัดการรายวัน และสยามโพสต์ ซึ่งผู้ศึกษาจะศึกษาหนังสือพิมพ์หลักกลุ่มละ 1 ฉบับ ได้แก่ ไทยรัฐ ในกลุ่มแนวนิยม และมติชน สำหรับกลุ่มคุณภาพ ผลการศึกษาโดยสรุปดังนี้

1. ความสำเร็จของการแสดงบทบาทในระบบการเมือง หนังสือพิมพ์ทั้ง 2 แนว ได้ให้ความสำคัญต่อการเสนอข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งเป็นอันดับแรกโดยเน้นถึงความเคลื่อนไหวของพรรคการเมืองและผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้ประชาชนได้ทราบความเคลื่อนไหว ทั้งนี้โดยเหตุที่ว่าในช่วงระยะเวลาดังกล่าว (30 กันยายน 2535-13 กันยายน 2535) เป็นช่วงระยะเวลาสั้น ๆ เพียง 76 วัน มีการยุบสภา สมัครรับเลือกตั้ง ไปสู่การเลือกตั้ง ข่าวสารที่ประชาชนสนใจมากในขณะนั้นจึงน่าจะเป็นข่าวคราวเกี่ยวกับบุคคลและพรรคที่จะเสนอตัวให้ประชาชนเลือกตั้ง ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดเกี่ยวกับสื่อมวลชนในประเทศเสรีที่มีความเป็นอิสระในการเสนอข่าว ในขณะที่เดียวกันภายใต้การดำเนินงานในเชิงธุรกิจ หนังสือพิมพ์จำเป็นต้องพิจารณาเสนอข่าวสารที่ลูกค้าหรือประชาชนสนใจเป็นอันดับต้น อย่างไรก็ตามก็ตีในกลุ่มหนังสือพิมพ์แนวคุณภาพก็ได้เสริมถึงหลักการและแนวความคิดเกี่ยวกับการเมือง โดยให้ความสำคัญต่อหลักการและแนวความคิดที่จะใช้ประกอบการพิจารณาในการใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชน

อย่างไรก็ดี หนังสือพิมพ์ทั้ง 2 แนวได้แสดงบทบาทสำคัญในการกำหนดวาระพิจารณาที่เห็นได้ชัดเจนในการนำเสนอ แปรแยกกลุ่มผู้สมัครด้วยการเน้นย้ำ แยกประเด็นระหว่างกลุ่มผู้สมัครที่สังกัดพรรคที่เคยให้การสนับสนุน พลเอก สุจินดา คราประยูร และพรรคฝ่ายตรงข้าม การเน้นย้ำดังกล่าวทั้งโดยการตอกย้ำความชัดเจนในการแปรแยกผู้สมัครทั้ง 2 กลุ่ม และโดยการเลือกนำเสนอกลุ่มฝ่ายตรงข้าม พลเอกสุจินดา คราประยูร

2. งานแห่งการให้การ เรียนรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน หนังสือพิมพ์ทั้ง 2 แนว เลือกที่จะให้ความสำคัญต่อการให้ประชาชนได้เกิดการ เรียนรู้ทางการเมืองด้วยการกระตุ้นให้ เรียนรู้จากข่าวสารที่กำลังสนใจหรืออาจกล่าวได้ว่าเป็น เรื่องที่กำลังใกล้ตัว คือ การเลือกตั้ง ด้วยการชูประเด็นการ เลือกตั้งว่ามีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน "เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางอยู่แล้วว่า การเลือกตั้งในวันที่ 13 กันยายน 2535 จะเป็นการตัดสินใจครั้งสำคัญของคนไทยทุกคนในการชี้ชะตาประเทศไทย และความเป็นอยู่ของ ผู้คนทุกคนในประเทศนี้" (ผู้จัดการรายวัน, 12 กันยายน 2535) ซึ่งให้เห็นว่าเป็นการสืบ เจตนารมณ์ประชาธิปไตย โดยเฉพาะการที่จะเลือกบุคคลที่เป็นผู้บริหารประเทศ" เราเลือกตั้ง มาหลายสิบครั้งแล้ว ครั้งนี้อาจจะเป็นโจทย์แรกที่จะสร้างประชาธิปไตย เราอยากให้มีสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรมีคุณภาพมาตั้งรัฐบาล เราไม่ต้องเห็นการยึดอำนาจรัฐประหารในสังคมไทยอีกต่อไป" (คำกล่าวของนายอานันท์ ปันยารชุน รมว.ไทยรัฐ ฉบับวันที่ 27 กรกฎาคม 2535) "พรุ่งนี้ไปเลือกนายก" (ไทยรัฐ, 12 กันยายน 2535) งานแห่งการ เรียนรู้ทางการเมือง ครั้งนี้หนังสือพิมพ์ทั้ง 2 แนว ได้แสดงจุดยืนที่จะให้มีการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย ที่ถูกต้องโดยได้นำเอาเหตุการณ์วิกฤตการณ์ทางการเมืองในเดือนพฤษภาคม 2535 มาตอกย้ำถึงความไม่ถูกต้องของการใช้อำนาจเผด็จการในการปกครองประเทศ "การยึดอำนาจนั่นเอง คือ กฎหมู่ที่ขัดแย้งที่สุด... คนไทยมีความเห็นที่แตกต่างกันเป็นเรื่องธรรมดา แต่ประเทศไทยได้ เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นประชาธิปไตยมา 60 ปีแล้ว ถึงแม้ว่าจะมีความเห็นแตกต่างจาก เรื่องอื่น ๆ ก็เป็นเรื่องธรรมดา แต่ใน เรื่องการเมืองแล้วควรพัฒนาถึงขั้นที่ว่ามีความคิด

อย่างเดียว คือ เราต้องเป็นประชาธิปไตยเท่านั้น ไม่เช่เผด็จการก็ได้ ประชาธิปไตยก็ได้"
(ไทยรัฐ, 8 กันยายน 2535)

การที่หนังสือพิมพ์ทั้ง 2 แนว ได้เลือกที่จะชูประเด็นการเลือกตั้งเพื่อนำไปสู่การแก้ไข
ข่าวสารให้เกิดการเรียนรู้ทางด้านการเมืองนั้นดูจะเป็นการเน้นย้ำถึงเรื่องของวิธีการวิธีหนึ่ง
ในกระบวนการทางการเมืองเท่านั้น "...ถึงเวลาแล้วหรือยัง ที่เราจะหันมาให้ความสนใจกับ
การรณรงค์ให้ประชาชนมีบทบาททางการเมืองหลังการเลือกตั้งอย่างจริงจัง ไม่เช่เน้นการ
รณรงค์ให้ประชาชนไปเลือกตั้งและไปขายสิทธิ" (ผู้จัดการรายวัน, 1 กันยายน 2535)

จากการแสดงบทบาทดังกล่าวของหนังสือพิมพ์ทั้ง 2 แนว ได้แสดงให้เห็นถึงความ
เป็นสถาบัน ๆ หนึ่งของระบบการเมืองที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ทางด้านการเมืองแก่ประชาชน
อย่างไรก็ดีการแสดงบทบาทของหนังสือพิมพ์ดังกล่าวในช่วงของการเปลี่ยนแปลงทางด้านการ
เมืองซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่มิได้เป็นไปตามปกติของการดำเนินวิถีชีวิตทางการเมือง การเลือกเอา
เหตุการณ์ที่ใกล้ตัวประชาชนเป็นจุดขายของหนังสือพิมพ์เพื่อเร้าความสนใจย่อมเป็นสิ่งถูกต้องที่
จะกระตุ้นให้ประชาชนได้ให้ความสนใจต่อเรื่องทางการเมือง สิ่งที่จะต้องศึกษาต่อไปก็คือ
หลังจากเข้าสู่ภาวะปกติแล้วสื่อมวลชนโดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ได้ทำหน้าที่ในการให้การเรียนรู้
ทางการเมืองเพียงใด เพราะหากสื่อมวลชนได้เสนอประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการเมืองการ
ปกครองมากเท่าใด โอกาสที่ประชาชนจะรับทราบถึงเนื้อหาสาระของการปกครองในระบบจะมี
มากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. หนังสือพิมพ์แนวนิยมและแนวคุณภาพได้แสดงบทบาทในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของ
ระบบในการให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเมือง และการแสดงบทบาทในการกำหนดวาระ
พิจารณาในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน จะมีความแตกต่างในประเด็นของเนื้อหาที่หนังสือพิมพ์แนว

คุณภาพจะเสนอเนื้อหาที่ค่อนข้างหนักทางหลักการ ในขณะที่แนวโน้มจะเสนอเรื่องที่เบา ๆ เข้าใจง่าย และอยู่ในความสนใจของประชาชน อย่างไรก็ตามการเสนอของหนังสือพิมพ์แนวโน้มยังไม่มีชัดเจนในการที่จะมีส่วนช่วยให้ประชาชนได้เรียนรู้ทางการเมือง โดยเฉพาะที่สำคัญ ได้แก่

1.1 ให้ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักการและวิธีการปกครองแก่ประชาชน

1.2 ให้ความคิดที่ถูกต้องเกี่ยวกับอุดมการณ์ประชาธิปไตย เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีความศรัทธาในระบบประชาธิปไตย

1.3 ให้คำแนะนำที่ถูกต้องเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในสังคมประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิธีการที่ถูกต้องในการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง

จึงจำเป็นอยู่เองที่หนังสือพิมพ์ต้องพยายามปรับบทบาทของตนให้ขึ้นประชาชนในทางที่ถูกต้อง มิเพียงแต่การเรียนรู้จากการเลือกตั้ง หากแต่จำเป็นต้องพัฒนาให้เป็นเครื่องมีสื่อสารทางการเมือง (political communication) อย่างแท้จริง โดยมีความเป็นกลางในการกำหนดนิยามอธิบายความหมาย กำหนดหัวข้อข่าว และเลือกสรรข่าวสารนำเสนอต่อสาธารณชน รวมทั้งการเป็นตัวเชื่อมโยง (cement) ส่วนต่าง ๆ ของสังคมให้เป็นเอกภาพอันหนึ่งอันเดียวกัน (coherence)

2. เนื่องจากหนังสือพิมพ์ได้กระจายไปสู่ประชาชนทั่ว ๆ ไป แม้กระทั่งในชนบทที่ห่างไกล ประกอบกับหนังสือพิมพ์มีข้อได้เปรียบสื่อมวลชนอื่น ๆ โดยเฉพาะวิทยุและโทรทัศน์ในแง่ความเชื่อถือได้ที่ได้รับข่าวสารมั่นใจในสิ่งที่อ่านมากกว่าสิ่งที่ได้ยินได้เห็นเพียงคนเดียว การให้รายละเอียดที่มากกว่าการอ้างอิงที่ผู้อ่านสามารถอ่านทวนซ้ำเวลาใดก็ได้ และการย้ำให้ประชาชนเกิดอารมณ์ร่วม และการขยายความได้ดีกว่า รัฐจึงควรมุ่งให้ความสำคัญต่อการสร้าง

เสรีมาให้หนังสือพิมพ์ได้มีส่วนในการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาทางการเมือง
มากขึ้น

3. สิ่งที่เป็นข้อสังเกตและควรศึกษาต่อไปเกี่ยวกับบทบาทของหนังสือพิมพ์ในทาง
การเมือง ได้แก่ มีมูลเหตุปัจจัยใดที่แทรกซ้อน ทำให้ผลการเลือกตั้งในวันที่ 13 กันยายน
2535 พรรคที่ถูกขึ้นว่าเป็นพรรคมารจึงได้รับการเลือกตั้งเข้ามาเป็นอันดับต้น ๆ แม้ว่า
หนังสือพิมพ์ทุกฉบับจะขึ้นนำพรรคฝ่ายแพ้มากอย่างต่อเนื่องโดยตลอด
